

Egy feledésbe merült erdészettörténet

„Csak az a nép védi erdejét és földjét, mely közösséget vállal saját jövőjével és élni akar.”

/Marin Drăcea 1885-1958, egyetemi tanár, kiváló erdőművelő/

Az erdők államosítása előtti két évtized egyik legtermékenyebb erdészeti szakírója *dr. Vasile Sabău* erdőmérnök volt. Munkái közé tartozik az 1931-ben megjelent *erdőstatisztika* /*Statistica pădurilor din România pe anul 1929.*/, egy erdőgazdasági üzemszervezés /*Organizarea producției forestiere în cadrul unei politici economice naționale, 1937.*/ és sok más szakkikk. Nevének fennmaradását azonban elsősorban *Az erdőgazdálkodás kialakulása Romániában* /*Evoluția economică forestiere în România/ c.*, 1946-ban megjelent, számottevő erdészettörténeti munkájának kell biztosítania. Ez a jogos elvárás pedig eddig csak részben valósult meg, ugyanis az 1981-ben kiadott nagyszabású tanulmánykötet, a *Románia erdői* /*Pădurile României/ c.* műben szereplő válogatott forrásjegyzék V. Sabău munkásságáról nem emlékezik meg. Hasonlóan nem hivatkozik V. Sabău erdészettörténetére a hasonló témát tárgyaló D. Ivănescu sem. (→ Egy erdészeti- és faiparttörténész műszaki doktor c. fejezetet is.) Mind ez annál inkább méltánytalanságnak tekinthető, mert Erdély első világháború előtti, több évszázados gazdag erdészettörténetének a román szakközönsséggel való megismertetése V. Sabău érdeme. (C. Giurescu akadémikus erdészettörténetében - *Istoria pădurii românești, 1976* - V. Sabăura való utalással többször találkozunk.)

Az erdőgazdálkodás kialakulása Romániában c. kötet szerzője egy alfejezetet szentelt a vizsgált terület erdészettörténetének bemutatására. A bevezető, általános ismereteken kívül közléseit *Tagányi Károly* Magyar Erdészeti Oklevéltárból merítette. Hivatkozott az 1639-ben kiegészített „Csík-Szent-Mihály székely falu” törvényére, a Kornis család 1668-ban kiadott utasítására, az 1717-es szacsvai falutörvényre. Megemlítette a széki szabályzatok közül a *Maros-székét* /1718/ és az *Aranyos-székét* /1723/. Az erdővidéki falvak erdőlési rendjei közül említést tett a bodosi /1774/, a szárazajtai /1775/, a középajtai /1775/ és a baróti /1775/ falutörvényekben ismertettekéről.

Részletesen foglalkozott a *Marosvásárhely városa erdőfelügyelőjének utasításával* /1764/. „Az erdő inspectora instrukciója” 11 pontban szabályozta Marosvásárhely erdejének kezelését. Cél a tölgy épületfa védelme, a „szoros [szigorú] vigyázás”-a volt, nehogy bekövetkezzék azon idő, mikor „a város

közönséges [rendes, mindennapi] épületére drága pénzen kelletik máshonnan szerezni” épületfát.

A *fatakarékosság* érdekében az *utasítás* előírta a fának „assignatió”, azaz fautalvány mellett történő kiadását, elsősorban a kiszáradt fák értékesítését, az „aszufa” [feküfa] hasznosítását, az épületre való fákat bizonyos „limitata taxa” - megszabott díj - mellett adva el, „hogya városnak is legyen egy kis haszna, a városiaknak se kerüljön drágán.” (Érdemes felfigyelni arra is, hogy az épületfa díját már méretük figyelembe vételével állapították meg, vagyis még nincs szó *köbözésről*, de a faanyag megmérésének a szükségessége már jelentkezett.)

V. *Sabău* erdészettörténetében találkozunk az 1787. február 14-én kelt, „Háromszéknek a székely határörezreddel közösen megállapított határozatai az erdők hathatósabb megóvásáról” c. erdészeti oklevéllel is. Munkája függelékében pedig 28 erdészeti dokumentumot közölt, melyeknek több mint a fele a Magyar Erdészeti Oklevéltárból és az 1540-1848. évi erdélyi törvényekből, illetve a Magyar Törvénytárból származik. Részletesen ismertette a *Csiki Magánjavak* körüli, 23 évig (1923. február 26. - 1946. szeptember 28.) tartó vitát is. Ismertetése azonban nem mentes a tárgyi tévedésektől, ugyanis többek között azt állította, hogy eredetileg a revendikált havasok nem voltak a határszéli falvak tulajdonában /235./.

V *Sabău* idézett munkáját a tíz évvel később megjelent *J. Filipovici - C. Lăzărescu* Erdőgazdasági kérdések /Probleme de economie forestieră/ c. kiadvány követte, mely értékes adatokkal egészítette ki a két világháború közötti romániai erdészeti- és faipartörténetet. Érdeme az is, hogy a kapitalista erdőgazdálkodás és faipar számos árnyoldalára rávilágítva, teljesebbé tette *A. Gociman* (→ Két üzemismertetés haszna c. fejezetet) és *V. Sabău* munkáit. Számos országos érvényű megállapítással, adattal találkozunk itt, melyek érvényesek a kutatott területre is. Ezek közül kiragadunk néhányat, mert jól jellemzik az akkori viszonyokat.

Hogyan játszották ki a nagy kapitalista fakitermelő vállalatok az *erdőgazdasági üzemtervek* előírásait? Az „Erdőgazdasági kérdések” c. kötet 131. oldalán egy alkalmazott módszer leírásával találkozunk. A példában szereplő cég egy 10 000 hektáros öreg erdő faállományát vásárolta meg. Az üzemterv 100 éves *vágásfordulót* alkalmazva, évenként csak 100 hektár fatömegét termelheték ki. Ez természetesen a mohó vállalatnak nem volt ingyére. Ezért megvette az öreg erdő melletti 20 000 hektáros fiatalost, természetesen egészen olcsó áron, hiszen semmi hasznot sem jelentett. A már 30 000 hektáros birtokra új üzemtervet készítetett, aminek az évi vágásterülete már 300 ha volt. És ha sikerült *rendkívüli vágást* is kieszközölni, akkor egy évben már 600 ha fatömegét is kitermelhette, ami azt jelentette, hogy a 10 000 hektáros öreg állományt nem 100, hanem már 17 év alatt levághatta. Ez pedig már igen előnyös üzletnek bizonyult.

A *J. Filipovici - C. Lăzărescu* szerzőpáros arról is beszámolt, hogy 1926-ig a *fakitermelő részvénytársaságok* rendkívül alacsony tőáron vették a faállományt.

Nem volt ritka az az eset sem, amikor 0,50 - 5 lej/m³-ért vásárolták a lábon álló fát, amikor egy köbméter fűrészárut 1000 lej körül tudtak eladni /129./.

A faállomány ilyen körülmények között természetesen rohamosan fogyott, és gyakori volt az az eset, hogy a nagy költő valamely utódja üdvözölni akarván gyerekkorának erdejét, helyette egy kopár hegyoldallal találkozott.

„Erdőcském, azt kérdezem:
Még vagy-e még kedvesem?
Azóta, hogy láttalak,
Hej, sok évünk elszaladt,
Azóta, hogy útrakeltem,

Messze tájra, messze mentem.”
/Mihai Eminescu: Viszontlátás. 1879.
Franyó Zoltán fordítása /

KURKÓ GYÁRFÁS
NEHÉZ KENYÉR

REGÉNY
MÁSODIK KIADÁS

KRITERION KÖNYVKIADÓ
BUKAREST 1970